

Vergaderjaar 1998–1999

25 947

Wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek, houdende aanpassingen in het systeem van selectie voor opleidingen waarvoor een toelatingsbeperking is vastgesteld

Nr. 4

NOTA VAN WIJZIGING

Ontvangen 25 november 1998

In het voorstel van wet worden de volgende wijzigingen aangebracht:

A

In artikel I, onderdeel C, komt het vijfde lid van artikel 7.53 te luiden:

5. Indien een besluit ingevolge artikel 7.56 of artikel 7.56a van toepassing is op de opleiding, blijft dit artikel buiten toepassing.

B

Artikel I, onderdeel D, komt te luiden:

D

Artikel 7.54a wordt vernummerd tot artikel 7.54.

C

Artikel I, onderdeel F, komt te luiden:

F

Artikel 7.57, eerste lid, wordt als volgt gewijzigd:

1. In de eerste volzin wordt het zinsdeel van deze paragraaf gelden vervangen door: van deze paragraaf en de artikelen 7.57d, 7.57f, derde lid, en 16.9a, vierde lid, gelden.

2. In de tweede volzin wordt het zinsdeel «van artikel 7.56 gelden» vervangen door: van de artikelen 7.56, 7.57d, 7.57f, derde lid, en 16.9a, vierde lid, gelden.

D

In artikel I, onderdeel G, wordt artikel 7.57b als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt «vijf klassen» vervangen door: zes klassen.

2. Het tweede lid komt te luiden:

2. De in het eerste lid bedoelde klassen hebben als grenzen:

- a. hoger dan of gelijk aan 8,5,
- b. lager dan 8,5 maar hoger dan of gelijk aan 8,
- c. lager dan 8 maar hoger dan of gelijk aan 7,5,
- d. lager dan 7,5 maar hoger dan of gelijk aan 7,
- e. lager dan 7 maar hoger dan of gelijk aan 6,5 en
- f. lager dan 6,5.

De klassen c tot en met f worden aangeduid als lotingsklassen.

3. Het vierde lid komt te luiden:

4. De Informatie Beheer Groep deelt degenen die op grond van de artikelen 7.28 of 7.29 zijn vrijgesteld van de in artikel 7.24, eerste of tweede lid, bedoelde vooropleidingseisen in een afzonderlijke lotingsklasse g in.

E

In artikel I, onderdeel G, komt artikel 7.57c als volgt te luiden:

Artikel 7.57c. Afgifte bewijzen van toelating

1. De Informatie Beheer Groep verstrekt een bewijs van toelating aan degenen die zijn ingedeeld in de klassen, bedoeld in artikel 7.57b, tweede lid, onder a en b.

2. De Informatie Beheer Groep verstrekt aan degene die in de lotingsklassen, bedoeld in artikel 7.57b, tweede lid, onder c tot en met f, en in de lotingsklasse g, bedoeld in artikel 7.57b, vierde lid, zijn ingedeeld, en die door het lot zijn aangewezen, een bewijs van toelating.

3. Bij de loting, bedoeld in het tweede lid, verhouden de inlotingskansen, voor zover kleiner dan honderd procent, zich voor de in artikel 7.57b, tweede lid, onder c tot en met f, en vierde lid bedoelde lotingsklassen als respectievelijk 1,25 : 1 : 0,8 : 0,67 : 1.

4. In de ministeriële regeling, bedoeld in artikel 7.57a, vierde lid, kan worden bepaald dat de Informatie Beheer Groep ten hoogste een in die regeling vast te stellen percentage van het aantal plaatsen per opleiding kan toewijzen aan gegadigden jegens wie uitloting een onbillijkheid van overwegende aard zou opleveren.

F

In artikel I, onderdeel G, wordt aan het tweede lid van artikel 7.57d een volzin toegevoegd, luidende: Artikel 7.57c, derde lid, is van overeenkomstige toepassing.

G

In artikel I, onderdeel G, wordt artikel 7.57e als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt de zinsnede «ten hoogste een in de ministeriële regeling, bedoeld in artikel 7.57a, vierde lid, bepaald percentage» vervangen door: ten hoogste dertig procent.

2. Aan het eerste lid wordt een volzin toegevoegd, luidende: Het instellingsbestuur kan een hoger percentage vaststellen, mits aan de desbetreffende opleiding ten minste de helft van het aantal plaatsen wordt vervuld door toepassing van artikel 7.57c, tweede lid.

3. Het tweede lid komt te luiden:

2. Indien het instellingsbestuur toepassing geeft aan het eerste lid, maakt het

- a. de bijzondere kwalificaties die het in aanmerking wil nemen,
- b. eventuele nadere selectiecriteria,
- c. regels van administratieve aard, voor zover niet voortvloeiend uit het vierde lid,
- d. het door hem te bepalen percentage, bedoeld in het eerste lid, en
- e. de beslissing of gegadigden één dan wel twee maal tot deelname aan de selectieprocedure zullen worden toegelaten, tijdig bekend.

4. In het vierde lid vervalt de laatste volzin.

H

In artikel I, onderdeel G, wordt artikel 7.57f als volgt gewijzigd:

1. In het tweede lid wordt «selectieprocedure» vervangen door: lotingsprocedure.

2. Het vierde lid vervalt.

I

Artikel I, onderdeel H, vervalt.

J

In artikel I, onderdeel J, wordt artikel 16.9a als volgt gewijzigd:

1. Het tweede en derde lid worden vernummerd tot derde en vierde lid.

2. Ingevoegd worden een nieuw tweede lid, luidende:

2. Artikel 7.57e wordt niet eerder toegepast dan met betrekking tot het studiejaar 2000–2001.

3. In het tot derde lid vernummerde tweede lid wordt de punt na «7.2.2» verwijderd.

4. Het tot vierde lid vernummerde derde lid komt te luiden:

4. Artikel 7.57f, tweede lid, wordt niet eerder toegepast dan met betrekking tot het studiejaar 2000–2001, met dien verstande dat:

- a. degenen die met betrekking tot het studiejaar 1999–2000 voor de eerste maal hebben deelgenomen aan de lotingsprocedure voor een opleiding, nadien nog ten hoogste twee maal aan de lotingsprocedure voor dezelfde opleiding kunnen deelnemen,
- b. deelname aan de loting voor een opleiding in 1998 of eerdere jaren niet meetelt bij de toepassing van dit artikellid voor dezelfde opleiding.

K

Artikel I, onderdeel K, wordt als volgt gewijzigd:

1. De onderdelen 1 en 2 worden vernummerd tot de onderdelen 2, respectievelijk 4.

2. Ingevoegd wordt een nieuw onderdeel 1, luidende:

1. Artikel 7.54a wordt vernummerd tot artikel 7.54 en komt te luiden:
Artikel 7.54. Beperking inschrijving voor de post-propedeutische fase.

3. Ingevoegd wordt een onderdeel 3, luidende:

3. Het oorspronkelijke artikel 7.57a wordt vernummerd tot artikel 7.57h

L

Artikel II wordt vernummerd tot artikel III. Ingevoegd wordt een nieuw artikel II, luidende:

ARTIKEL II

De Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek wordt gewijzigd, als volgt:

A

Artikel 7.57b, wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt «zes klassen» vervangen door: vijf klassen.

2. Het tweede lid komt te luiden:

2. De in het eerste lid bedoelde klassen hebben als grenzen:

a. hoger dan of gelijk aan 8,

b. lager dan 8 maar hoger dan of gelijk aan 7,5,

c. lager dan 7,5 maar hoger dan of gelijk aan 7,

d. lager dan 7 maar hoger dan of gelijk aan 6,5 en

e. lager dan 6,5.

De klassen b tot en met e worden aangeduid als lotingsklassen.

3. Het vierde lid komt te luiden:

4. De Informatie Beheer Groep deelt degenen die op grond van de artikelen 7.28 of 7.29 zijn vrijgesteld van de in artikel 7.24, eerste of tweede lid, bedoelde vooropleidingseisen in de lotingsklasse, bedoeld in het tweede lid onder c, in.

B

Artikel 7.57c wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt het zinsdeel «in de klassen, bedoeld in artikel 7.57b, tweede lid, onder a en b» vervangen door: in de klasse, bedoeld in artikel 7.57b, tweede lid, onder a.

2. In het eerste lid wordt het zinsdeel «bedoeld in artikel 7.57b, tweede lid, onder c tot en met f, en in de lotingsklasse g, bedoeld in artikel 7.57b, vierde lid» vervangen door: bedoeld in artikel 7.57b, tweede lid, onder b tot en met e.

3. Het derde lid komt te luiden:

3. Bij de loting, bedoeld in het tweede lid, verhouden de inlotingskansen, voor zover kleiner dan honderd procent, zich voor de in artikel 7.57b, tweede lid, onder b tot en met e, bedoelde lotingsklassen als respectievelijk 9 : 6 : 4 : 3.

4. Het vierde lid vervalt.

Het tot artikel III vernummerde artikel II komt te luiden:

ARTIKEL III

Deze wet treedt in werking met ingang van de dag na de datum van uitgifte van het Staatsblad waarin zij wordt geplaatst, met uitzondering van artikel II, dat in werking treedt met ingang van 1 januari 2000, met dien verstande dat de bepalingen van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek zoals die door dat artikel worden gewijzigd voor de eerste maal worden toegepast met betrekking tot het studiejaar 2000–2001.

TOELICHTING

Algemeen

Deze nota van wijziging die ik mede namens mijn ambtgenoot van Landbouw, Natuurbeheer en Visserij onderteken, beoogt uitwerking te geven aan de voornemens die op het punt van de toelating tot numerusfixus-opleidingen in het regeerakkoord waren opgenomen.

Kernpunt is dat aankomende studenten beter dan nu het geval is, hun eigen toelatingskansen moeten kunnen beïnvloeden. In deze nota van wijziging doe ik daarom voorstellen die een betere beloning inhouden voor de inspanning van aanstaande studenten om zich gedurende hun vooropleiding gericht te kwalificeren voor fixusopleidingen. Overeenkomstig het regeerakkoord zal in de komende jaren een experimentele fase worden gestart, waarbij de instellingen gedurende enkele jaren ervaring kunnen opdoen met verschillende vormen van decentrale selectie. Na twee jaar ervaring met decentrale selectie in verschillende opleidingen zal deze experimentele fase worden geëvalueerd. Op grond daarvan zullen beslissingen worden genomen over een meer definitief toelatingssysteem.

Het voorstel om gegadigden met een gemiddeld eindexamencijfer van 8 of hoger direct toe te laten wordt gehandhaafd.

Daarnaast geldt nog een ander uitgangspunt. Het hoger onderwijs in Nederland is toegankelijk voor een ieder die zich daarvoor heeft gekwalificeerd en in staat is dat onderwijs met goed resultaat te volgen. Dat geldt ook voor de relatief schaarse opleidingsplaatsen aan fixusopleidingen. Door het – gedeeltelijk – handhaven van het lotingselement in de selectiesystematiek wordt bereikt dat niemand bij voorbaat de kans op toelating wordt ontnomen.

Uitgaande van de drie basiselementen van het voorgestelde nieuwe systeem, namelijk directe toelating, gewogen loting en decentrale selectie, stel ik onder meer het volgende voor. De rol van decentrale selectie wordt versterkt door de ruimte daarvoor te stellen op maximaal 30% van het aantal beschikbare plaatsen per fixusopleiding per instelling. Onder bepaalde omstandigheden kunnen instellingen zelfs nog voor een hoger percentage kiezen. Voorts zullen in de toekomst alle instellingen met een of meer fixusopleidingen die daarbij decentrale selectie willen toepassen, daartoe in de gelegenheid zijn.

Ik acht het noodzakelijk dat de instellingen met name tijdens de experimentele fase over de nodige vrijheid beschikken. Dit geldt in elk geval voor de toelatingscriteria, die zij volgens deze nota van wijziging zelf

kunnen bepalen. Zij dienen deze tijdig bekend te maken. Vrijheid wordt de instellingen ook gegeven om zelf het aantal opleidingsplaatsen te bepalen dat zij via decentrale selectie willen toewijzen. Met het in de wet opnemen van het percentage van 30 wordt gewaarborgd dat er voldoende ruimte overblijft voor degenen die op gewogen loting zijn aangewezen. Ook bezitters van lagere cijfers behoudens zo voldoende kansen op toelating. De instellingen krijgen aldus een gedefinieerde ruimte om ervaring op te doen op het gebied van decentrale selectie, via experimenten waaraan zij op basis van eindexamencijfers, inzet, motivatie en specifieke talenten naar eigen inzicht vorm geven. Een begeleidingcommissie zal de instellingen in de experimentele fase terzijde staan.

Bij de evaluatie die dus op grond van ten minste twee jaar ervaring met decentrale selectie zal plaatsvinden, zullen conclusies worden getrokken over zaken als

- het al dan niet centraal regelen van inhoudelijke criteria bij decentrale selectie
- de omvang van het decentrale deel – waarbij in principe zowel geheel terug naar centraal als zelfs geheel decentraal mogelijk is, als ook alles daar tussenin.

Het onderdeel directe toelating zal zo spoedig mogelijk, dat wil zeggen met ingang van het studiejaar 1999–2000 worden ingevoerd. De decentrale selectie volgt in het daaropvolgende studiejaar.

Uit het vorenstaande kan worden opgemaakt dat het wetsvoorstel naar mijn mening in zijn opzet reeds een goede basis vormt om de voornemens uit het regeerakkoord te verwezenlijken.

Tevens zijn in deze nota van wijziging de technische aanpassingen opgenomen waartoe de Wet van 2 april 1998, houdende wijziging van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek en de Wet op de studiefinanciering ter uitvoering van de in het hoger onderwijs- en onderzoekplan 1996 aangekondigde maatregelen (Stb. 216), noopt.

Hierna zal ik de verschillende onderdelen van deze nota van wijziging nader toelichten en de gemaakte keuzes beargumenteren.

1. Kenschets bestaande wetsvoorstel

Aan wetsvoorstel 25 947 dat op 24 maart 1998 werd ingediend, liggen primair de twee volgende uitgangspunten ten grondslag: «Voorafgaande prestaties moeten bij de selectieprocedure voor fixusopleidingen nadrukkelijker worden beloond dan volgens de bestaande systematiek. En bovendien mag iemand die zich voor een opleiding heeft gekwalificeerd, bij de selectie voor die opleiding niet bij voorbaat kansloos zijn.» (MvT, p.2)

Het eerste uitgangspunt is uitgewerkt door aan het bestaande systeem de volgende nieuwe elementen toe te voegen:

- directe plaatsing van gegadigden met een eindexamencijfer van acht of hoger; het gaat daarbij meestal om ongeveer twintig procent van het aantal beschikbare plaatsen;
- versterking van de kans op inloting voor degene met hoge eindexamencijfers;
- een beperkte mogelijkheid voor instellingen om – onder strikte condities – gegadigden die over bijzondere kwalificaties beschikken, zelf te selecteren.

Het tweede uitgangspunt wordt verwezenlijkt door voor het grootste gedeelte van de beschikbare plaatsen het bestaande systeem van selectie door gewogen loting te handhaven, zij het met een iets steilere lotings-curve, met name ten gunste van degenen die het gemiddelde

eindexamencijfer 8 benaderen. Wel wordt daarbij – in navolging van het advies van de Commissie Drenth – voorgesteld het aantal malen dat aan die loting kan worden deelgenomen tot twee te beperken. «Hierdoor kan het (toenemende) stuwmeer van gegadigden worden ingedamd en nemen de kansen van nieuwe generaties schoolverlaters toe» (MvT, p.1).

Het geheel aan bestaande en nieuwe regels heeft geleid tot een hercodificatie van de selectieprocedure voor numerusfixusopleidingen in een paragraaf 4a van titel 3 van hoofdstuk 7 van de Wet op het hoger onderwijs en wetenschappelijk onderzoek (WHW).

2. Uitwerking regeerakkoord

Op het punt van de selectie voor opleidingen in het hoger onderwijs met een toelatingsbeperking wordt in het regeerakkoord het volgende opgemerkt:

«Er zullen experimenten komen met alternatieve vormen van toelating tot studies met een numerus fixus (in plaats van loting). Het gaat om systemen van selectie waarbij eindexamen, inzet, motivatie en specifieke talenten gewogen zullen worden» (p.65).

Door middel van deze nota van wijziging beoog ik hieraan uitwerking te geven.

Uitgaande van de drie basiselementen van het voorgestelde nieuwe systeem, te weten directe toelating, gewogen loting en decentrale selectie, stel ik voor de ruimte voor experimenten met decentrale selectie te versterken. Maximale benutting van decentrale selectie brengt met zich mee dat minder opleidingsplaatsen dan volgens het bestaande wetsvoorstel was voorzien, beschikbaar zullen zijn om via gewogen loting te verdelen.

Concreet stel ik voor de ruimte voor decentrale selectie voor iedere opleiding met een toelatingsbeperking te stellen op ten hoogste 30% van het aantal aan die opleiding beschikbare plaatsen en dit percentage ook in de wet op te nemen. Tevens stel ik voor in de wet een norm op te nemen aan de hand waarvan een instellingen kan bepalen of en, zo ja, in welke mate, meer dan dat percentage van 30% decentraal kan worden geselecteerd.

Een tweede wijziging is dat niet langer in de wet de mogelijkheid wordt opgehouden om het aantal instellingen dat decentrale selectie toepast, aan banden te leggen. Iedere instelling die dat wenst, kan decentrale selectie toepassen. Geschrappt wordt tevens de mogelijkheid om vanwege de centrale overheid selectiecriteria vast te stellen, omdat naar mijn mening de instellingen zelf het best in staat zijn aan te geven welke bijzondere kwalificaties van gegadigden in verband met de aard en de zwaarte van de opleiding het best tot hun recht zullen komen. De instellingen krijgen aldus zelf de ruimte om deze alternatieve toelatings-systematiek op basis van eindexamencijfers, inzet, motivatie en specifieke talenten van gegadigden naar eigen inzicht vorm te geven.

Tot het toepassen van decentrale selectie zijn de instellingen niet verplicht. Wel wordt een beroep gedaan op de instellingen om naar vermogen bij te dragen aan wat naar mijn overtuiging een belangrijk alternatief is voor het bestaande systeem.

Met het stellen van een marge van maximaal 30% van het aantal opleidingsplaatsen acht ik een verantwoorde afweging gemaakt tussen enerzijds de lotingsruimte en anderzijds de ruimte voor directe toelating en decentrale selectie. Na aftrek van de plaatsen voor directe toelating (ongeveer 20%), resteert – bij maximale benutting van de ruimte voor decentrale selectie – ongeveer de helft van de opleidingsplaatsen die via gewogen loting worden toegewezen. Met het handhaven van een dergelijke ruimte voor gewogen loting is naar mijn mening nog

voldoende verzekerd dat een ieder die zich voor het volgen van een opleiding in het hoger onderwijs heeft gekwalificeerd, daar kan worden toegelaten. Ook degenen die in de vooropleiding niet voldoende hebben gepresteerd om daarvoor te slagen, behouden hun kansen.

De marge van 50% van de opleidingsplaatsen die via gewogen loting moet worden vervuld, verschaft tevens de norm voor een verruimingsregeling. Indien vaststaat dat ten minste de helft van de opleidingsplaatsen via gewogen loting zal worden vervuld, kunnen instelling ervoor kiezen een hoger percentage dan 30 te besteden aan vervulling door decentrale selectie. Dat kan zich dus voordoen als minder dan 20% van de opleidingsplaatsen wordt toebedeeld op grond van de regeling voor de directe plaatsing.

De regeling van de twee andere basiselementen van het wetsvoorstel, namelijk de directe plaatsing van gegadigden met een gemiddeld eindexamencijfer van 8 of hoger en de gewogen loting, behoeven naar mijn mening geen wijzigingen te ondergaan. Over de directe plaatsing merk ik nog op dat deze toelatingsvorm voor alle gegadigden met een gemiddeld eindexamencijfer van 8 of hoger beschikbaar zal zijn, dus ook voor degene die een dergelijke score in het verleden hebben behaald en al dan niet toelating tot een fixusopleiding hebben getracht te verwezenlijken. Ofschoon dit reeds volgt uit de tekst van het wetsvoorstel is mij gebleken dat dit effect van de nieuwe regeling nog niet algemeen bekend is, reden om er in deze toelichting nogmaals op te wijzen.

De reden voor enige andere wijzigingen in het wetsvoorstel worden in de artikelsgewijze toelichting aan de orde gesteld. Op de belangrijkste wijziging, namelijk de vormgeving van de decentrale selectie, ga ik nog in in paragraaf 3 van het algemene deel van deze toelichting.

3. Vormgeving decentrale selectie

Het opdoen van ervaring met decentrale selectie vraagt om een aantal redenen om een zorgvuldige aanpak. Nu de decentrale selectie een geprononceerde plaats krijgt in de nieuwe systematiek, wordt de noodzaak groter om zorgvuldigheidseisen te formuleren. Dat geschiedt in deze nota van wijziging.

Een zorgvuldige aanpak is primair vereist met het oog op de belangen van aanstaande studenten. De gegadigden die zich aanmelden voor decentrale selectie mogen van de instellingen die decentrale selectie toepassen, verwachten dat deze heldere criteria stellen, een transparante procedure toepassen en toelatingsverzoeken vlot behandelen. Mede met het oog hierop is in deze nota van wijziging de bepaling toegevoegd dat de instellingen de selectiecriteria, procedurebepalingen, het aantal van de voor decentrale selectie beschikbare plaatsen en de beslissing op de vraag of gegadigden vaker dan eens aan decentrale selectie voor dezelfde opleiding kunnen deelnemen tijdig bekendmaken. Ook dient een deskundige geschillenbeslechter beschikbaar te zijn. Het wetsvoorstel voorziet tot dusverre in de aanwijzing van de colleges van beroep voor de examens. Bij nader inzien lijkt mij het college van beroep voor het hoger onderwijs een betere beroepsinstantie. Ik zal dat beargumenteren in de artikelsgewijze toelichting.

Wat de inhoud van de selectiecriteria betreft, zij er nogmaals op gewezen dat de instellingen hier de vrijheid in hebben. Wat voor de uitvoering van decentrale selectie in haar geheel geldt, namelijk dat die moet voldoen aan beginselen van behoorlijk bestuur, geldt ook bij het stellen van selectiecriteria. Aanvechtbaar lijken mij in dat verband criteria, die geen relatie hebben met de desbetreffende opleiding of met de daarop aansluitende beroepsuitoefening. Ook een selectie criterium dat neerkomt

op discriminatie, zal door de rechter niet worden aanvaard. Wel lijken mij criteria die rekening houden met goede schoolprestaties in vakken die specifiek relevant zijn voor de opleiding, al dan niet in samenhang met andere criteria, zinvol. In zijn algemeenheid beveel ik bij het stellen van selectiecriteria het door de Onderwijsraad in zijn advies over decentrale selectie aangereikte uitgangspunt aan, namelijk dat decentrale selectie betrekking moet hebben op het identificeren van «een bijzondere geschiktheid, gelet op de inrichting van het onderwijs en gelet op het beroepenveld en de ontwikkelingen daarbinnen» (p.18).

De Raad van State heeft in zijn advies over deze nota van wijziging aanbevolen het bovenstaande (zo veel mogelijk) in de wet zelf vast te leggen. Mij zou het zinvol lijken dit te bezien op een tijdstip waarop voldoende ervaring met decentrale selectie is opgedaan en zou blijken dat dat systeemelement (geheel of gedeeltelijk) een volwaardige vervanger van gewogen loting zou blijken te zijn. In de experimentele fase acht ik het vastleggen van een dergelijk kader voor door instellingen – tastend onderwijs – te ontwikkelen criteria in elk geval te vroeg. Daar komt nog bij dat ik niet zou willen uitsluiten dat instellingen bij de decentrale selectie mede betrekken het toelaten van gegadigden waarvoor uitloting een onbillijkheid van overwegende aard zou opleveren.

Instellingen kunnen bij het toepassen van decentrale selectie worden geconfronteerd met hoge bestuurlijke en uitvoeringslasten. Met name dreigt dit bij opleidingen als geneeskunde, waar de aanmeldingen het aantal beschikbare plaatsen aanzienlijk overtreffen en waar aanstaande studenten hun kansen op toelating dus zullen willen maximaliseren. Dit is vanuit de optiek van de vele gegadigden begrijpelijk, maar kan ertoe leiden dat instellingen terugschrikken voor toepassing van decentrale selectie.

Ik benadruk van mijn kant dat instellingen tot het toepassen van decentrale selectie geenszins verplicht zijn. Instellingen kunnen bovendien zelf bepalen of gegadigden één dan wel twee kansen op deelname aan centrale selectie zullen hebben. Ook het formuleren van heldere, eenduidige selectiecriteria draagt bij aan het terugdringen van de uitvoeringslasten.

Voor het overige zal ik een begeleidingscommissie in het leven roepen die de decentrale selectie zal monitoren. Deze commissie krijgt tevens tot taak de instellingen desgewenst te assisteren en te adviseren over te hanteren criteria. Dit kan leiden tot tussentijdse aanpassingen in de procedures en criteria van de instellingen of ook tot tussentijdse aanpassingen in de Regeling aanmelding en loting hoger onderwijs. Na ten minste twee jaar met meerdere opleidingen ervaring is opgedaan, vindt een meer uitgebreide evaluatie plaats.

Daarnaast kunnen de lasten door de instellingen zelf worden beperkt door het stellen van heldere selectiecriteria en door de tijdige bekendmaking daarvan, tezamen met duidelijke procedureregels en de omvang van de voor decentrale selectie beschikbare ruimte. Ook kan de instelling een voorselectie toepassen, bij voorbeeld door van de gegadigden te verlangen dat steeds sprake is van een specifieke, inhoudelijk doelgerichte invulling van de vrije ruimte binnen de profielkeuze in het voortgezet onderwijs of van specifieke keuzes in het voorafgaande beroepsonderwijs.

Over de voorgestelde uitvoering van de decentrale selectie heb ik gesprekken gevoerd met een door de VSNU aangewezen overleggroep, de HBO-Raad, de ISO en de LSVb. Daaruit blijkt draagvlak voor de gekozen uitwerking van het regeerakkoord en voor de voorgestelde begeleidingsconstructie. De studenten spraken zich uit tegen een te sterke

nadruk op cijfers en bepleitten een meer nadrukkelijke rol van de commissie die de decentrale toelating begeleidt. De rol van de begeleidingscommissie is in de voorstellen daarom versterkt.

Voor de universiteiten hebben de gesprekken onder meer tot de afspraak geleid dan men bij de decentrale selectie voor geneeskunde en tandheelkunde gezamenlijk wil optrekken met een invulling van voorlopig 10% van de opleidingsplaatsen, maar dan wel aan alle universiteiten met een gemeenschappelijke opleiding en met gezamenlijk vast te stellen 'minimumsets' van toelatingscriteria, die eventueel per universiteit nader kunnen worden aangevuld. Voorts is er door sommige instellingen op aangedrongen de mogelijkheid te bieden een hoger percentage dan 30 te kunnen hanteren bij decentrale selectie. De daarop voorgestelde verruimingsregeling is hiervoor uiteengezet. Het in het regeerakkoord genoemde experimentele karakter van de wijzigingen in de selectie-systematiek worden naar mijn mening versterkt, indien ook voor het uitvoeren van dergelijke varianten ruimte wordt gegeven.

Ook heeft contact plaats gehad met de «Stichting Lotgenoten», die pleit voor een drempel ter beperking van deelname van ongemotiveerde studenten aan de selectie geneeskunde en voor een gewogen wachtlijst-systeem. Het aanleggen van een drempel vereist dat vooraf op ondubbelzinnige wijze kan worden vastgesteld wie al dan niet voldoende gemotiveerd is. Daarvoor zijn evenwel geen geschikte instrumenten voorhanden. Een wachtlijst-systeem is niet wenselijk, omdat het leidt tot verlenging van de toch al lange leerweg van geneeskundestudenten en bovendien tot stuwmeervorming.

4. Invoering

Tot slot wijs ik op het volgende. In deze nota van wijziging stel ik voor het element directe toelating van gegadigden met een gemiddeld eindexamencijfer van 8 of hoger zo spoedig mogelijk in te voeren, te weten met ingang van het studiejaar 1999–2000. Voor het daaropvolgende studiejaar (2000–2001) kunnen dan de overige elementen van de nieuwe selectiesystematiek worden ingevoerd, met name de regeling van de decentrale selectie. Dat heeft de volgende achtergronden.

De jongste verkiezingen hebben de afhandeling van het wetsvoorstel door de Tweede Kamer opgehouden. Daarmee dreigt het gevaar dat enige belangrijke verbeteringen in het selectiesysteem bij numerusfixus-opleidingen, waartoe ook de Commissie Drenth had geadviseerd, niet voor het studiejaar 1999–2000 zouden kunnen worden doorgevoerd. Vooral omdat dit wetsvoorstel verwachtingen heeft gewekt bij scholieren die zich thans voor hun eindexamen voorbereiden, moet naar mijn mening het uiterste worden gedaan om in elk geval gegadigden met een eindlijst van gemiddeld 8 of hoger het komend studiejaar rechtstreeks toegang te verschaffen tot numerusfixusopleidingen. De Informatie Beheer Groep (IBG) heeft mij desgevraagd bevestigd dit element van het wetsvoorstel nog tijdig te kunnen uitvoeren. De systeemaanpassing die nodig is in verband met de invoering van de voorgestelde steilere lotingscurve zal daarentegen niet eerder verwezenlijkt kunnen worden dan voor de het studiejaar 2000–2001. De IBG acht hierbij evenwel noodzakelijk dat de tekst van het wetsvoorstel niet later dan 1 februari 1999 vaststaat en dat vervolgens ook de Eerste Kamer het wetsvoorstel met de grootst mogelijk spoed zal afhandelen.

Ik doe van mijn kant thans een dringend beroep op de vaste commissie voor Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen uit de Tweede Kamer om met inachtneming van de door de IBG aangegeven termijn aan de tijdige afhandeling van het wetsvoorstel haar medewerking te verlenen.

Het experimenteren met decentrale selectie vergt, gelet op de voorbereidingstijd die daarmee aan instellingszijde is gemoeid, op de transparantie en op de tijdige kenbaarheid voor aanstaande studenten, een langere invoeringstijd dan thans nog beschikbaar is. Deze nota van wijziging bevat daarom de bepaling dat de regeling van de decentrale selectie eerst voor het studiejaar 2000–2001 in werking zal treden. Hetzelfde geldt voor de aanpassing van de wegingsfactoren bij de loting.

De verschillende inwerkingtredingsdata van de nieuwe elementen van het selectiesysteem maken een aantal extra aanpassingen van technische aard in het wetsvoorstel noodzakelijk. Deze nota van wijziging voorziet daarin. Een en ander wordt hierna in de artikelsgewijze toelichting nader uiteengezet.

5. Samenvatting wijzigingen

In het algemeen deel van deze toelichting zijn achtereenvolgens de volgende wijzigingen van het wetsvoorstel aan de orde gesteld:

1. Technische aanpassingen, voortvloeiende uit de Wet HOOP'96-maatregelen.
2. De start van een ontwikkelingstraject gericht op een alternatieve toelatingssystematiek voor numerusfixusopleidingen door:
 - a. het instellen van een experimenteerruimte tot maximaal 30% van de opleidingsplaatsen per instelling, met de mogelijkheid voor een instelling om voor een nog hoger percentage te opteren,
 - b. verruiming toepasselijkheid decentrale selectie tot alle instellingen die dat willen, en
 - c. schrappen van de mogelijkheid dat van overheidswege selectiecriteria worden gesteld.
3. Toevoeging aan regels voor decentrale selectie van de zorgvuldigheidseis dat instellingen selectiecriteria, procedurevoorschriften, het aantal selectiekansen per gegadigde en het aantal voor deze selectie beschikbare opleidingsplaatsen tijdig bekendmaken.
4. Splitsing van het invoeren van de verschillende systeemelementen van het wetsvoorstel met bijbehorende, technische aanpassingen.

Artikelen

Onderdelen B en K

De voorgestelde wijziging van artikel 7.54 komt te vervallen, omdat het artikel met ingang van 1 september 1998 is vervallen. Van de gelegenheid wordt gebruik gemaakt het bestaande artikel 7.54a te vernummeren tot artikel 7.54.

Onderdeel C

Artikel I, onderdeel F, is opnieuw geredigeerd, omdat in deze nota van wijziging op nog meer plaatsen het begrip «dezelfde opleiding» wordt gebruikt en omdat artikel 7.57 inmiddels twee leden kent.

Onderdelen D, E en L

Aangezien de IBG heeft aangegeven niet meer alle voorgestelde wijzigingen in de lotingssystematiek tijdig voor het komende studiejaar (1999–2000) te kunnen uitvoeren, moeten sommige wijzigingen – uitsluitend voor het komende studiejaar – worden uitgesteld. Dit betreft met name de steilere lotingscurve, de samenvoeging van de bestaande lotingsklassen a en b en de samenvoeging van de beide lotingsklassen met de wegingsfactor 1, zoals die nog voorkomen in de bestaande

systematiek. De laatste twee maatregelen zijn uitsluitend van technische betekenis. Wel is de IBG in staat reeds het komende studiejaar een ieder die zich aanmeldt met een gemiddeld eindexamencijfer van 8 of hoger, direct van een bewijs van toelating te voorzien en wel voor de opleiding aan de instelling van eerste voorkeur.

Tevens moet er rekening worden gehouden met de latere invoering van de decentrale selectie, namelijk niet eerder dan voor het studiejaar 2000–2001. Dit brengt met zich mee dat ook het afschaffen van de hardheidsclausule volgens het bestaande artikel 7.53, tweede lid, onder b, van de WHW nog een jaar moet worden uitgesteld.

Een en ander is verwoord in beperkte wijzigingen van de artikelen 7.57b en 7.57c (onderdelen D en E van deze nota van wijziging). Een afzonderlijke wijziging van de WHW, vervat in een nieuw artikel II (onderdeel L van deze nota van wijziging), voorziet in het herstellen van de oorspronkelijke tekst van de artikelen 7.57b en 7.57c.

Onderdeel F

Aan artikel 7.57d, tweede lid, wordt een bepaling toegevoegd, waarin wordt geëxpliciteerd dat de IBG ook gewogen loting toepast bij de toewijzing van een opleidingsplaats aan degenen die zijn ingeloot voor dezelfde numerusfixusopleiding die aan verschillende universiteiten wordt gegeven. Aangezien de inlotingskans voor bezitters van een diploma met een cijfergemiddelde van 8 of hoger 100% is, impliceert deze bepaling dat deze gegadigden altijd zullen worden geplaatst bij de universiteit waarnaar hun eerste voorkeur uitgaat. Voorts betekent deze bepaling dat de kans dat men na inloting wordt geplaatst aan de universiteit van eerste voorkeur, hoger is naarmate het gemiddelde eindcijfer van het diploma hoger is.

Onderdelen G en H, onder 2 (decentrale selectie)

In het eerste lid van artikel 7.57e wordt thans opgenomen dat instellingen tot een maximum van 30% van het aantal beschikbare plaatsen aan de numerusfixusopleiding gegadigden door middel van een eigen selectieprocedure kunnen toelaten. Het betreft hier geen verplichting doch een bevoegdheid. De instellingen bepalen ook zelf hoeveel «decentrale ruimte» zij in een bepaalde periode willen invullen. Daarmee kunnen zij de noodzakelijke afwegingen maken tussen voordelen van decentrale toelating en mogelijke bestuurlijke lasten die daar tegenover staan.

Het voorgestelde tweede lid, dat de basis vormde voor het van overheidswege stellen van selectiecriteria bij decentrale toelating, wordt geschrapt. In het algemene deel van deze toelichting is reeds aangegeven dat het – in elk geval in de experimentele fase – aan instellingen zelf wordt overgelaten te bepalen welke waarde zij toekennen aan bijzondere kwalificaties van gegadigden. In een nieuw tweede lid is geëxpliciteerd wat de instelling die aan decentrale selectie wil deelnemen, daartoe voor de desbetreffende opleiding dient te regelen. Het gaat dan om de precieze selectiecriteria en eventuele nadere criteria, om procedureregels voor zover niet reeds gegeven in de Regeling aanmelding en loting hoger onderwijs, om het bepalen van het aantal malen (een of twee) dat gegadigden bij de instelling kunnen deelnemen aan de decentrale selectie, en om het vaststellen van het percentage, bedoeld in het eerste lid. Een en ander dient tijdig bekend te worden gemaakt. Voor het overige verwijs ik naar paragraaf 3 van het algemene deel van deze toelichting.

Omdat de instelling hiermee tevens zelf kan bepalen of een gegadigde één dan wel twee maal aan de decentrale selectie voor de desbetreffende fixusopleiding kan deelnemen, bestaat geen behoefte meer om beper-

kingen op het deelnamerecht mogelijk te maken via de Regeling aanmelding en loting hoger onderwijs. Het vierde lid van artikel 7.57f komt daarmee te vervallen (zie onderdeel H, onder 2, van deze nota van wijziging).

Het derde lid kan ongewijzigd blijven. Als beginsel zal wat mij betreft moeten blijven gelden dat deelname aan decentrale selectie pas kan plaatsvinden na centrale aanmelding bij de IBG. Dat is noodzakelijk om het systeem beheersbaar te houden. Uit de tekst blijkt dat de gegadigde de instelling kan kiezen waar hij voor de decentrale selectie in aanmerking wenst te komen. Dit is van belang voor de toelating tot een opleiding die aan meer dan één universiteit wordt gegeven (zie artikel 7.57d). Niet is voorgeschreven dat betrokkene de keuze moet bepalen op de universiteit die hij in verband met zijn deelname aan de lotingsprocedure als eerste voorkeur heeft opgegeven. Voor een dergelijke inperking van de keuzevrijheid bestaat geen aanleiding. Betrokkene kan aan de hand van de bekendgemaakte selectiecriteria van de verschillende universiteiten (zie het tweede lid) zelf bepalen waar hij denkt de beste kans te maken.

Uit het vierde lid, tot slot, is de bepaling geschrapt dat de minister beperkingen kan stellen aan de instellingen die decentrale selectie willen toepassen. Wel handhaaf ik in dit artikellid de bepaling dat in de Regeling aanmelding en loting hoger onderwijs nadere voorschriften voor de toepassing van artikel 7.57e kunnen worden opgenomen. Het gaat daarbij vooral om logistieke bepalingen, zoals in welk tijdvak decentrale selectie kan plaatsvinden, welke toelatingsbeslissing (decentraal of via gewogen loting) voorrang heeft boven de andere, hoe plaatsing geschiedt van gegadigden die in hun beroep tegen een afwijzende beslissing in het gelijk zijn gesteld, en – zo nodig – hoe moet worden gehandeld met reservelijsten die uit de gewogen loting en uit de decentrale selectie voortvloeien. Er zal naar mijn mening behoefte bestaan aan één heldere regeling op deze punten, zodat de instellingen kun procedurebepalingen kunnen beperken tot regeling van de interne aspecten van decentrale toelating.

Onderdelen H en J, onder 3

Bij nader inzien is het juister de beperking van de deelname aan de selectie voor een numerusfixusopleidingen te koppelen aan de lotingsprocedure, omdat de instellingen zelf bepalen of de gegadigde één dan wel twee maal aan decentrale selectie kunnen deelnemen (zie artikel 5.57e, tweede lid). Daarom wordt de term selectieprocedure vervangen door lotingsprocedure. Daarmee is dus niet het verband tussen het recht op deelname aan decentrale selectie en het recht op deelname aan de lotingsprocedure doorgesneden. Dit verband blijft bestaan door het bepaalde in artikel 7.57e, derde lid. Deelname aan decentrale selectie is op grond van dat artikellid immers slechts mogelijk, indien men tegelijkertijd ook aan de lotingsprocedure deelneemt.

In artikel 16.9a wordt het oorspronkelijk voorgestelde, nieuwe derde lid (thans vierde lid) aangepast aan de actualiteit. De tekstuele aanpassing leidt er toe dat geen discussie kan ontstaan over de vraag of onder «lotingsprocedure» tevens de toepassing van het systeem van gewogen loting uit het verleden kan worden verstaan. Deelname aan loting voor fixusopleidingen in het verleden telt niet mee voor de lotingsbeperking (art.16.9a, vierde lid, onder b). Doordat dit artikellid volgens de nieuwe tekst van artikel 16.9a, vierde lid, aanhef, niet eerder operationeel wordt dan voor het studiejaar 2000–2001 is verzekerd dat iedere gegadigde die zijn diploma van de vooropleiding heeft behaald vóór het van kracht worden van deze wetswijziging, in totaal ten minste drie lotingskansen krijgt, namelijk ten minste één onder de werking van het oude systeem en

in elk geval twee kansen na het van kracht worden van de wetswijziging. Degenen die met betrekking tot het studiejaar 1999–2000 voor de eerste maal deelnemen aan de lotingsprocedure voor een fixusopleiding – dat is dus de groep van gegadigden die zich in het schooljaar 1998–1999 voor het eindexamen van de vooropleiding voorbereiden – moeten ook worden ingedeeld bij de categorie die in totaal drie kansen krijgen. Dat is redelijk, omdat bij deze gegadigden door de indiening van het wetsvoorstel de verwachting is gewekt dat zij ten volle van het nieuwe systeem zouden kunnen profiteren. Dat is niet het geval, omdat voor dat studiejaar de lotingscurve nog niet is aangepast en omdat ook de mogelijkheid van decentrale selectie dan nog niet van kracht is. Door het voorgestelde artikel 16.9a, vierde lid, onder a, is verzekerd dat deze gegadigden in elk geval ook drie lotingskansen krijgen.

In alle gevallen bestaat voor degenen op wie dit overgangsrecht van toepassing is, tevens de gelegenheid deel te nemen aan de decentrale selectie, voor zover althans de instelling van hun keuze daartoe de mogelijkheid biedt.

Onderdeel I

In het wetsvoorstel worden de colleges van beroep voor de examens bevoegd gemaakt voor de geschillenbeslechting bij decentrale selectie. Het nadeel van die keuze is dat dit een vorm van administratief beroep is. Dat betekent dat van uitspraken van deze colleges weer beroep openstaat bij de arrondissementsrechtbanken. Daardoor kan uiteindelijk in drie instanties worden geprocedeerd. Dergelijke langdurige en voor alle betrokkenen belastende trajecten kunnen worden ondervangen door het college van beroep voor het hoger onderwijs bevoegd te maken. Dit is een administratieve rechter die in eerste en enige instantie beslist. Met een dergelijke maatregel is ook de rechtseenheid gediend.

Door het schrappen van de voorgestelde aanpassing van artikel 7.61, eerste lid, wordt het college van beroep voor het hoger onderwijs «automatisch» bevoegd. Dit volgt uit de tekst van artikel 7.66, eerste lid, aanhef en onderdeel b, van de WHW.

Onderdeel J, onder 2

Aan artikel 16.9a wordt een nieuw tweede lid toegevoegd waarin de werking van artikel 7.57e voor het eerste maal mogelijk wordt gemaakt met betrekking tot het studiejaar 2000–2001. Werking voor een eerder studiejaar is niet mogelijk vanwege de zorgvuldige voorbereiding die operationalisering aan de zijde van instellingen en de overheid vergt.

Onderdeel M

De inwerkingtredingsbepaling is thans zodanig geformuleerd dat – bij tijdige inwerkingtreding voor de aanvang van de feitelijke lotingsprocedure – de bepalingen van de voorgestelde wetswijziging operationeel zullen zijn voor de selectieprocedure voor het studiejaar 1999–2000.

De aanpassingen van het lotingssysteem die pas voor de selectieprocedure voor het studiejaar 2000–2001 operationeel kunnen zijn, alsmede de afschaffing van de hardheidsclausule voor uitgelote gegadigden (zie de toelichting op de onderdelen D, E en L hierboven), treden in werking met ingang van 1 januari 2000. Met die datumkeuze wordt beoogd de uitvoering van de lotingsprocedure voor het studiejaar 1999–2000 die zich uitstrekt na 1 september 1999 niet te bemoeilijken met het – te vroeg – van kracht worden van gewijzigde wettelijke bepalingen. Beroepsprocedures zullen door rechterlijke instanties zoals gebruikelijk worden afgehandeld

aan de hand van de wet zoals die luidde op het tijdstip waarop de bestreden beslissingen werden genomen, zonder dat daartoe afzonderlijke overgangsbepalingen moeten worden vastgesteld.

De Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschappen,
L. M. L. H. A. Hermans